

**ครอบครัวรักษาศีล 5 : รูปแบบและการเสริมสร้างวัฒนธรรมการดำรงชีวิต
ของครอบครัวไทยในจังหวัดอุบลราชธานี**
**FIVE PRECEPTS – OBSERVING FAMILY : A MODEL AND PROMOTION
OF THAI FAMILY’S LIVING IN UBONRATCHATHANI PROVINCE**

พูลศักดิ์ หอมสมบัติ¹, พระครูธรรมธะศิริวัฒน์ สิริวัฒนโน², พระครูศรี ปริยัตยาภิวัฒน์³,
พระครูโกศลวิহারคุณ⁴ และธรรลธิ์ ฉัตรสุวรรณ⁵

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) ศึกษาแนวคิดเรื่องเบญจศีลที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) ศึกษาครอบครัวรักษาศีล 5: รูปแบบและการเสริมสร้างวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของครอบครัวไทย และ 3) ศึกษาครอบครัวรักษาศีล 5: รูปแบบและการเสริมสร้างวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของครอบครัวในจังหวัดอุบลราชธานี ใช้รูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ กล่าวคือ ความเห็นเจ้าอาวาส ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และครอบครัวพุทธศาสนิกชน จำนวน 25 รูป/คน ผลการวิจัยพบว่า หลักเบญจศีล คือ การรักษากายและวาจาให้มีความเป็นปกติมี 5 อย่าง คือ 1) การห้ามฆ่าสัตว์ 2) ห้ามลักทรัพย์ 3) การห้ามประพฤติดนินทา 4) การห้ามพูดปด และ 5) การห้ามดื่มสุรา เมรัย และของมึนเมาทุกชนิด โดยมีหลักธรรมที่ส่งเสริมการรักษาศีลจำนวน 5 อย่าง คือ 1) หลักเบญจธรรม 2) หลักวิริย 3) หลักขันติโสรัจจะ 4) หลักสติสัมปชัญญะ และ 5) หลักปัญญา การรักษาศีลเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ส่วนการไม่รักษาศีลเป็นโทษต่อตนเองและสังคม โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 : ชาวประชาเป็นสุขมีหน่วยงานขับเคลื่อนของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มี 3 หน่วยงาน คือ 1) วัด/พระสงฆ์ 2) บ้าน/ชุมชน และ 3) สถานศึกษา/หน่วยงานอื่น ๆ มีวัตถุประสงค์คือทำให้พุทธศาสนิกชนตระหนักถึงคุณสมบัติ และความสำคัญและหน้าที่ความเป็นพุทธศาสนิกชนตลอดจนประโยชน์ของการรักษาศีล 5 รูปแบบและกิจกรรมเสริมสร้างวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตด้วยการรักษาศีล 5 ของครอบครัวไทยในจังหวัดอุบลราชธานีมี 6 อย่าง คือ 1) การมีศรัทธา 2) ความเป็นกัลยาณมิตร 3) ความมีปัญญา 4) การให้ทาน 5) การฟังธรรม และ 6) การปฏิบัติธรรม โดยการรักษาศีลมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิต

คำสำคัญ : ครอบครัวไทย, ศีล 5

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

² ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

³ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

⁴ อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

⁵ อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

Abstract

The three objectives of this research include: 1) To study the Five Precepts in Theravada Buddhism; 2) To study the five precepts observation families : a model and cultural reinforcement of the Thai family's life; 3) To study the five precepts observation families: a model and cultural reinforcement of family's life in UbonRatchathani province. This research is a qualitative focused group discussion, observation and interview among the abbot, school director, community leaders and the Buddhists' families with 25 targeted people. The result has been found that: The Five Precepts means the regular bodily and verbal observation by abstaining from 5 deeds: 1) all being killing; 2) stealing what is not given; 3) sexual misconduct; 4) false speech; and 5) intoxicants causing heedlessness; whereas there are 5 Dhamma codes that cultivate the five precepts: 1) the Five virtues; 2) the Three Abstinence; 3) forbearance and modesty; 4) mindfulness and clear comprehension; and 5) wisdom. The precept observation is beneficial to both oneself and society while the precept violation is harmful to them. In the Project of Five Precepts Observation Village: Three sectors organizing the project include: 1) monastery/monk; 2) village/community; and 3) school/other agencies. The objective is to cultivate the Buddhists' awareness on quality, importance, and duty and the benefits of five precepts observation. Models and activities reinforcing cultural life with five precepts observation among Thai families in UbonRatchathani province include 6 aspects: 1) Faiths; 2) True-hearted friends; 3) Wisdom; 4) Donation; 5) Dhamma audience; and 6) Dhamma practice. The objective of precept observation is for strengthening community and enhancing living security.

Keywords : Thai Families, the Five Precepts.

1.บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เกิดขึ้นมาแล้วกว่า 2500 ปี นับตั้งแต่ที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้ และได้ประกาศพุทธธรรมซึ่งเป็นคำสอนที่เป็นบรมสังฆะหรือความจริงอันประเสริฐที่เกี่ยวกับโลกและชีวิต ที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบ และนำมาสั่งสอนเพื่อประโยชน์เพื่อความสุขของมวลมนุษยชาติ (มันเกียรติ โกศลนิรัตน์, 2541) ดังนั้น หลักคำสอนในทางพุทธศาสนาจึงมี 2 ระดับ คือระดับสังฆธรรม และระดับจริยธรรม ในบรรดาคำสอนที่เป็นโลกุตตระ (สังฆธรรม) และในระดับโลกียะ (จริยธรรม) ซึ่งคำสอนในระดับโลกุตตระ เป็นคำสอนก็เพื่อที่มุ่งความหลุดพ้นหมดจากกิเลสเป็นคำสอนในระดับที่สูงกล่าวคือ นิพพาน ส่วนคำสอนระดับโลกียะเป็นคำสอนทั่ว ๆ ไปเพื่อให้ผู้ปฏิบัติดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขในชาติปัจจุบัน และชาติอื่นต่อ ๆ ไปเป็นคำสอนสำหรับผู้ที่ยังต้องการความเจริญและความสุขในสังสารวัฏ การที่มนุษย์ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏซึ่งยังเป็นความสุขในระดับของโลกียะนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำหลักธรรม ที่เรียกว่า ศีล 5 มาดำรงชีวิตของมนุษย์ซึ่งถือว่าเป็นหลักธรรมที่พระพุทธศาสนาได้เล็งเห็นคุณค่าของสังคมที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

สามารถพัฒนาพฤติกรรม ด้านกาย จิตใจ และสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปัจจุบันนี้บุคลิกภาพด้านพฤติกรรมมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมเป็นอย่างมาก บุคลิกภาพเป็นลักษณะที่เกิดขึ้นเฉพาะแต่ละคนหรือจะเรียกว่า เป็นแบบแผนความประพฤติของตนเองที่แสดงออกมาจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันบางส่วน นอกจากนี้บุคลิกภาพ อันเกิดจากการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ที่จะสามารถปรับตัวและการแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบกับสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคล (รังสรรค์ แสงสุขและคณะ, 2544) นี้แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ทุกคนมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน เนื่องจากการสร้างบุญบารมีจากในอดีต มีการปฏิบัติที่แตกต่างกัน การดำรงชีวิตในปัจจุบันจึงแตกต่างกัน หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาสามารถอำนวยสุขให้แก่โลกช่วยยกระดับการพัฒนาทางจิตใจของมนุษย์ให้สูงขึ้นและช่วยให้โลกเกิดสันติภาพ ผลการวิจัยพบว่าพระพุทธองค์ทรงประทานหลักธรรม อันมีคุณค่าเป็นนิรันดร์ไว้เป็นมรดกโลก เป็นเครื่องคุ้มครองโลกเกิดผลเป็นประโยชน์แก่ชีวิตและสังคมโลก เป็นเสมือนลูกตุ้มถ่วงโลกไว้ ไม่ให้โลกไหลไปตามกระแสอำนาจกิเลสของสัตว์โลกที่จะทำให้ลายโลกเร็วเกินไป เมื่อคนมีธรรมะมากขึ้นก็ช่วยชะลอไม่ให้โลกถูกเป็นไฟ ไปตามอำนาจของกิเลสและทำให้คนอื่น ๆ อีกจำนวนมากแม้มิใช่พุทธศาสนิกชนพลอยได้รับความสุขเกิดความสุข ความมีสันติสุขขึ้นในสังคม พุทธธรรมคำสอนของพระองค์ คือประทีปดวงใหม่ที่ช่วยส่องแสงสว่างให้สัตว์โลกก้าวไปสู่ความพ้นทุกข์ได้ ทำให้เกิดการปฏิวัติทางศาสนา เกิดผลดีต่อสังคมชาวโลกให้ได้รับความร่มเย็นเป็นสุขสวัสดิ์ ก่อเกิดสันติภาพและสันติสุขโดยทั่วไป ที่เป็นเช่นนี้เพราะหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาช่วยกระตุ้นมนุษย์ไม่ให้ประมาท ให้หันมาใส่ใจพัฒนาฝึกฝนศักยภาพแห่งความเป็นมนุษย์ที่มีอยู่ในตนเอง เพื่อยกระดับจิตใจ ภูมิธรรมและภูมิปัญญา รวมทั้งพฤติกรรมความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น ให้ชีวิตนี้เป็นชีวิตที่มีคุณค่า ได้ประสบสันติสุข และอิสรภาพโดยไม่มีการแบ่งชาติ ชั้น วรรณะ เมื่อเข้ามาในพระพุทธศาสนาแล้วก็เป็นที่พึ่งกัน เป็นศาสนาที่สอนให้มีเมตตาต่อกันทั้งคนและสัตว์แล้วจะเกิดสันติภาพตามมา คำสอนในพระพุทธศาสนาช่วยให้มองปัญหาของแต่ละคน ของแต่ละชาติ และปัญหาระหว่างชาติ ได้จากแง่มุมที่ถูกต้อง ช่วยทำให้โลกยุติข้อพิพาทต่างๆ ได้ ช่วยประสานรอยร้าวในสังคมมนุษยชาติให้มีเอกภาพในการทำ พูด คิด แก้ไขปัญหาด้วยปัญญา และช่วยโลกให้รอดได้ หากโลกต้องประสบกับวิกฤติการณ์ทางด้านสังคม ทางอารมณ์ และทางจิตวิญญาณ

ประเด็นสำคัญคือในปัจจุบันโลกกำลังอยู่ในยุคข้อมูลข่าวสารเทคโนโลยีและระบบอุตสาหกรรมซึ่งมีส่วนทำให้วิถีชีวิตของมนุษย์มีการพัฒนาเพื่อให้ก้าวทันกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้สังคมสิ่งแวดล้อมและชีวิตจิตใจมนุษย์มีความเปลี่ยนแปลงไปจนมีค่าใหม่ ๆ เกิดขึ้นเช่นคำว่าโลกาภิวัตน์ เป็นต้น จากสภาพสังคมโดยรวมดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านการเมืองการปกครองสังคมสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของคนไทยอย่างมากเดิมคนไทยเคยมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายอาศัยกันอยู่เป็นครอบครัวใหญ่รวมกันเป็นหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น เมื่อวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมไทยปัจจุบันอย่างมากจนกลายเป็นการกลืนวัฒนธรรมกันเกิดขึ้น วัฒนธรรมที่รับเข้ามานั้นไม่ได้กลั่นกรองหรือไม่ได้ประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของสังคมไทยก่อนจึงทำให้ค่านิยมของประชาชนในอดีตกับปัจจุบันมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงประกอบกับประชาชนให้ความสนใจทางด้านการรักษาศิล 5 ของพระพุทธศานาน้อยลง นี่ก็เป็นเรื่องทางความประพฤติปฏิบัติตนของบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับพันธกิจกับเรื่องความต้องการของสังคม และความต้องการของบุคคลในสังคม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550)

ครอบครัว เป็นสถาบันทางสังคมที่เล็กที่สุด แต่สำคัญที่สุด ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนสมาชิกในครอบครัวให้รู้จักแบบแผนของสังคม เป็นสถาบันแรกที่สามารถหล่อหลอมและพัฒนาบุคคลต่าง ๆ ในครอบครัวให้เป็นบุคคลอันพึงประสงค์ของสังคม ซึ่งมีหน้าที่หลายประการรวมถึงหน้าที่ทางศาสนา ครอบครัวต้องมีหน้าที่ในการปลูกฝังให้เลื่อมใสในศาสนาประจำชาติและส่งเสริมให้ปฏิบัติตนตามคำสั่งสอน การรักษาศิล 5 ของ

พระพุทธศาสนา ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างยิ่งที่จะกำหนดวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยเพราะพระพุทธศาสนาได้เข้ามาเผยแผ่ในแผ่นดินอันเป็นที่อยู่ของคนไทยนานหลายร้อยปี ชาวไทยส่วนใหญ่ยอมรับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต พิธีกรรม คำสอน และการปฏิบัติตามแนวคำสอนในพระพุทธศาสนาบางอย่างได้กลายเป็นขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมและประเพณีของคนไทย ดังจะเห็นได้จากปัจจุบันประชาชนชาวไทยนับถือพระพุทธศาสนาถึงร้อยละ 94.6 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2554)

ดังนั้นด้วยความสำคัญของศีล 5 ที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของครอบครัวในสังคมไทย ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะวิจัยครอบครัวรักษาศีล 5 : รูปแบบและการเสริมสร้างวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของครอบครัวไทยในจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตในสถาบันครอบครัวที่ประพฤติปฏิบัติตามและไม่ประพฤติปฏิบัติตามข้อบัญญัติ 5 ข้อ จะส่งผลให้รูปแบบวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของครอบครัวไทยในจังหวัดอุบลราชธานีมีการเปลี่ยนแปลงไปหรือเกิดปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร และสามารถนำไปเป็นรูปแบบเสริมสร้างวัฒนธรรมการดำรงชีวิตครอบครัวไทยตามหลักศีล 5 อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคมไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องหลักเบญจศีลตามที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- 2) เพื่อศึกษาครอบครัวรักษาศีล 5: รูปแบบและการเสริมสร้างวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของครอบครัวไทย
- 3) เพื่อศึกษาครอบครัวรักษาศีล 5: รูปแบบและการเสริมสร้างวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของครอบครัวในจังหวัดอุบลราชธานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ครอบครัวรักษาศีล 5: รูปแบบและการเสริมสร้างวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของครอบครัวในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เอกสารมีวิธีดำเนินการวิจัยอยู่ 5 ตามลำดับดังนี้

- 1) รูปแบบการวิจัย คือ ผู้วิจัยสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลที่ปรากฏในชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎก และในทุติยภูมิ (Secondary Sources) หมายถึง หนังสือ เอกสาร ตำรา วารสารงานวิจัย และวิทยานิพนธ์อันเป็นผลงานด้านวิชาการของนักวิชาการและนักวิจัยอื่น ๆ ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับงานวิจัย
- 2) ประชากร คือ ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่ม สังเกตการณ์ และสัมภาษณ์กับประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ วัด สถานศึกษา ชุมชน และครอบครัวในจังหวัดอุบลราชธานีโดยมีผู้ให้ข้อมูล 4 ส่วน คือ เจ้าอาวาส/พระสังฆาธิการ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และครอบครัวพุทธศาสนิกชน จำนวน 25 รูป/คน
- 3) เครื่องมือการวิจัย คือ เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงปลายเปิด ที่ไม่เฉลยคำตอบให้เจ้าอาวาส/พระสังฆาธิการ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และครอบครัวพุทธศาสนิกชน ตอบได้อย่างเสรีโดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และศึกษาเอกสาร ใช้กลุ่มเป้าหมายที่เป็นบุคคลโดยมีเครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูปประกอบการเก็บข้อมูล โดยมีประเด็นคำถามเกี่ยวกับการรักษาศีล 5 ตามหลักพระพุทธศาสนา

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์เจ้าอาวาส/พระสงฆ์ การสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และครอบครัวพุทธศาสนิกชนโดยให้กลุ่มประชากรได้ตอบประเด็นปัญหาได้อย่างเสรีซึ่งมีเครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูปประกอบการเก็บข้อมูล

5) การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ครอบครัวรักษาศีล 5 ตามหลักพระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของครอบครัวไทยในจังหวัดอุบลราชธานีได้อย่างไร

4. ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ครอบครัวรักษาศีล 5: รูปแบบและการเสริมสร้างวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของครอบครัวในจังหวัดอุบลราชธานี” สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับดังนี้

จากการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า เบญจศีลคือการรักษากายและวาจาให้มีความเป็นปกติมี 5 อย่าง (สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน), 2538) คือ 1) การห้ามฆ่าสัตว์ 2) ห้ามลักทรัพย์ 3) การห้ามประพฤติดินในกาม 4) การห้ามพูดปด และ 5) การห้ามดื่มสุราและเมรัย หลักของเบญจศีลจัดเป็นหลักคำสอนในชั้นโลกียะเป็นหลักการที่พระพุทธองค์ทรงสอนให้มนุษย์ทุกคนปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสุข ความสงบ ความมีเอกภาพความเสมอภาค ซึ่งคำสอนเหล่านี้ทั้งหมดได้ตั้งอยู่บนรากฐานของการดำเนินชีวิตด้วยหลักของเบญจศีลอันเป็นคำสอนเพื่อความประพฤติที่ดีงาม เป็นการหาเลี้ยงชีพที่บริสุทธิ์ปราศจากมิถิลาชีพเพื่อมุ่งเน้นให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ลักษณะของศีลคือทรงไว้ซึ่งกุศลธรรมเป็นลักษณะ ทำให้มีความเป็นปกติทางกายและวาจา ไม่ละเมิดทุจริต แต่ให้เป็นสุจริตพ้นจากความชั่วทั้งปวงเป็นลักษณะ เป็นข้อห้ามไม่ให้กระทำความชั่วหรือกระทำความผิด เพราะการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ผิดและไม่ดี ส่วนหลักธรรมซึ่งเป็นคำสั่งให้กระทำ เพราะการกระทำนั้นถูกและเป็นของดี ศีลธรรมจึงเป็นกฎหรือระเบียบที่สามารถทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขสงบ หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเบญจศีลและเบญจธรรม

หลักคำสอนและหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับสังคมและสะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของพระพุทธศาสนาในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมได้มากที่สุด คือ คำสอนและหลักปฏิบัติในระดับศีล เพราะศีลเป็นระบบควบคุมชีวิตด้านนอกเกี่ยวกับการแสดงออกทางกายและวาจา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของหมู่ชน การจัดสภาพความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมให้เรียบร้อยและเกื้อกูลแก่การดำรงอยู่ด้วยดีของหมู่นั้น และแก่ความสุขแห่งสมาชิกทั้งปวงของหมู่นั้นอันจะเอื้ออำนวยให้ทุกคนสามารถบำเพ็ญกิจการที่ดีงามยิ่งขึ้น เพื่อบรรลุจุดหมายสูงสุดของชีวิตตามความตกลงนับถือของพวกตน หรือเพื่อเข้าถึงประโยชน์และความดีงามสูงสุดตามอุดมการณ์ของหมู่นั้น ตลอดจนเกื้อกูลแก่การที่หมู่นั้นจะเผยแพร่อุดมการณ์ กิจการและประโยชน์สุข ความดีงามของตนให้เผยแพร่ขยายกว้างออกไป

ด้วยเหตุนี้เบญจศีลจึงเป็นข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานหรือศีลขั้นต้นที่สุดคือ การไม่เบียดเบียนผู้อื่นไม่ว่าด้วยกาย หรือวาจา และไม่ทำลายสติสัมปชัญญะที่เป็นตัวคุ้มครองศีลของตนอันเป็นหลักความประพฤติพื้นฐานสำหรับทุกคน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546)

ในหลักของเบญจศีลนั้นศีลแต่ละข้อต่างมีหลักการ ลักษณะการห้าม และวัตถุประสงค์ของศีล ตลอดจนการตัดสินใจละเมิดและโทษหนัก – เบาของศีล ซึ่งศีลแต่ละข้อมีความแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของศีล นอกจากนี้ การรักษาศีล 5 ยังมีหลักธรรมที่มีสภาพเอื้อต่อการรักษาศีล โดยมี 1) หลักเบญจธรรม คือ ธรรม 5 ประการ ซึ่งเป็นธรรมอันดีงามห้าอย่าง คุณธรรมห้าประการคู่กับเบญจศีล เป็นธรรมเกื้อกูล

แก่การรักษาเบญจศีลผู้รักษาเบญจศีล 2) หลักของวิริติ คือ เจตนาเครื่องงัดเว้นจากองค์และวัตถุนั้น ผู้ไม่มีวิริติ ไม่เชื่อว่าเป็นผู้มีศีล เพราะวิริติได้ชื่อว่า เป็นตัวศีล ส่วนสิกขาบทเป็นข้อห้ามแผนกหนึ่งซึ่งเป็นอาการของศีลวิริติ ถือว่าเป็นหลักการสำคัญในการรักษาศีล สำหรับผู้งดเว้นจากสิกขาบททั้ง 5 ประการได้ด้วยวิริติจึงได้ชื่อว่า ผู้มีศีล กล่าวคือเป็นผู้มีกายวาจาเป็นปกติเรียบร้อยสะอาดปราศจากโทษ 3) หลักขันติ และโสรัจจะ หมายถึง ธรรมอันทำให้งาม โดยที่ขันติเป็นความอดทนเพื่อบรรลุลความดีงามและความมุ่งหมายอันชอบ ส่วนโสรัจจะ เป็นความเสงี่ยม อหยาตัยาม รักความประณีตหมดจดเรียบร้อยงดงาม การรักษาศีลในแง่การละเว้นและการประพฤติ ธรรมล้วนต้องประกอบด้วยความอดทนเพื่อต่อสู้กับกิเลส อันจะนำสู่จุดหมาย ที่ชอบธรรม ต่อเมื่อมีเหตุปัจจัย อันอาจทำให้ล่วงละเมิดศีลมากระทบ บุคคลสามารถนำขันติ มาสกัดกั้นการล่วงละเมิดศีล 5 ด้วยการอดใจหยุดใจที่ใคร่จะทำการล่วงละเมิด 4) หลักของสติและสัมปชัญญะจัดเป็นธรรมมีอุปการะมาก ด้วยเหตุที่เกื้อกูลในการกระทำกิจหรือทำความดีทุกอย่างประกอบด้วย สติ คือ ความระลึกได้ นึกได้ สำนึกอยู่ไม่เพลา กับสัมปชัญญะ คือ ความรู้ชัด รู้ชัดสิ่งที่นึกได้ ตระหนัก เข้าใจชัดตามความเป็นจริง เพราะการรักษาศีลที่ประกอบด้วยสติและสัมปชัญญะย่อมทำให้บุคคลไม่เพลาสติล่วงละเมิดศีล และระลึกตัวในศีลที่ตนรักษารวมถึงสิ่งที่ตนเองกำลังประพฤติ และ 5) หลักของปัญญา คือ ความรู้ทั่ว ปรีชาหยั่งรู้เหตุผล ความรู้เข้าใจชัดเจน ความรู้เข้าใจหยั่งแยกได้ ในเหตุผล ดีชั่ว คุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ เป็นต้น และรู้ที่จะจัดแจง จัดสรร จัดการ ความรอบรู้ในกองสังขารมองเห็นตามความเป็นจริงปัญญาทำให้บุคคลประกอบด้วยสัมมาทิฐิ ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ถูกต้องเหมาะสมตามธรรม สามารถรักษาความสะอาดกาย ความสะอาดวาจา และความสะอาดใจ เป็นผู้บริบูรณ์ด้วยศีล นอกจากนี้การไม่รักษาเบญจศีลทำให้ใจเราไม่บริสุทธิ์หรือเรียกว่าบาปคำสอนในพระพุทธศาสนาจึงสอนให้มนุษย์มีความเพียรพยายามในการละความชั่วมีความพยายามในการทำความดีและหมั่นชำระจิตใจให้บริสุทธิ์อยู่เสมอในการที่จะละความชั่ว ส่วนการรักษาศีลมีอานิสงส์ในการรักษาศีลโดยรวมนั้นส่งผลดีให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีสงบเรียบร้อยมีความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต

จากการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อส่งเสริมสนับสนุนและสร้างความตระหนักให้พุทธศาสนิกชนชาวไทยนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ไปปฏิบัติตามหลักศีล 5 สุวัณนิตติประจักษ์วันของทุกคน กับทั้งเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการจัดตั้ง “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ของทุกจังหวัดทั่วประเทศ ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนได้รับการส่งเสริมให้ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมเพื่อกระตุ้นให้เกิดความรัก ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ให้รู้จักใช้หลักธรรมมาเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตให้ได้รับความสุขจากการแบ่งปันและความเอื้ออาทรต่อกัน ตลอดจน เพื่อเป็นการแสดงถึงความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและเป็นการจรรโลงพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงสืบไป

โครงการนี้นับเป็นโครงการที่เป็นนโยบายสำคัญของกรมการศาสนาที่จะส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเห็นความสำคัญของการรักษาศีล 5 และมาร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนโครงการนี้ไปสู่ผลสัมฤทธิ์ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อถือซึ่งกันและกัน และมีจิตสำนึกต่อตนเองในการรักษาคุณค่าของข้อบัญญัติแห่งศีล 5 เพื่อความสงบสุขร่มเย็นเป็นสุขของตนเอง ครอบครัวและประเทศชาติ โครงการนี้ขับเคลื่อนด้วยองค์การสำคัญคือ วัด สถานศึกษา ตลอดจนหน่วยงานต่างๆสำคัญของรัฐรวมทั้งเอกชน มีความตระหนักในการมีส่วนร่วมสร้างสังคมสันติสุขโดยการรณรงค์ให้ทุกคนรักษาศีล 5

จากการรณรงค์ให้ครอบครัวไทยรักษาศีล 5 ทำให้ครอบครัวไทยในสถานภาพความเป็นพุทธศาสนิกชนทำให้พุทธศาสนิกชนได้ปฏิบัติตามคำสอนในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะในเรื่องของการรักษาศีลเป็นข้อละเว้นมิให้กระทำความชั่ว และปฏิบัติตามหลักธรรม คือ ข้อปฏิบัติให้ทำความดี เช่น เว้นจากการฆ่าสัตว์แต่

เท่านั้นยังไม่พอมันต้องมีเมตตากรุณาและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นด้วย การละเว้นความชั่ว พุทธศาสนิกชนที่ดีจะต้องปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนและในการปฏิบัติตามธรรมจะต้องกระทำด้วยความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยเฉพาะเรื่องของการรักษาศีล ที่พุทธศาสนิกชนควรประพฤติปฏิบัติตามคือการรักษาศีล 5 เป็นการละเว้นความชั่วและการประกอบความดี ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของตนในครอบครัวอย่างดี เต็มความสามารถ ความเป็นอยู่และเป็นไปในครอบครัวก็จะมีสุขสงบสุข (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557)

นอกจากนี้การรักษาศีล 5 ยังช่วยลดปัญหาความรุนแรงของครอบครัวไทย โดยสมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องรักษาศีล 5 เป็นเบื้องต้นก่อนทั้งนี้เพราะศีลเป็นหลักปฏิบัติที่ฝึกฝนให้สมาชิกรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความรับผิดชอบ โดยมีความตระหนักรู้ในใจเสมอว่าเรารักสุขและเกลียดความทุกข์ฉันทใคร่คนอื่นก็เช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นความตระหนักรู้และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม จัดเป็นความประพฤติที่ให้ความปลอดภัยแก่ชีวิตในครอบครัว ทั้งนี้เพราะปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวมีพื้นฐานมาจากพฤติกรรมของมนุษย์โดยรวม 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจที่ล่วงละเมิดศีล 5 หากครอบครัวไทยมีการรักษาศีล 5 ทำให้สมาชิกในครอบครัวรู้สึกถึงความอบอุ่น ปลอดภัย ไว้วางใจ เชื่อใจและยังจัดเป็นการฝึกฝนตนเองถึงการให้เกียรติและเคารพในสิทธิซึ่งกันและกัน และยังจัดเป็นกฎ ระเบียบหรือฐานที่มั่นคงให้แก่ครอบครัว ความมั่นคงของครอบครัวนั้นต้องเกิดจากความรักใคร่สนิทสนมกลมเกลียวกันมีเมตตากรุณาช่วยเหลือกันและกันของสมาชิกทุกคนในครอบครัว ร่วมแรงร่วมใจกันแก้ไขปรับปรุง พัฒนาความเป็นอยู่และพัฒนาคุณธรรมในจิตใจของทุกคนจนสามารถนำไปสู่ชีวิตครอบครัวที่ดี เป็นครอบครัวที่มีแต่ความเจริญก้าวหน้ารุ่งเรือง และเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาสังคมประเทศชาติให้ยั่งยืนสืบไป

จากการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า จากการรักษาศีล 5 ของครอบครัวไทยในจังหวัด อุบลราชธานีทำให้มีรูปแบบและการเสริมสร้างวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา เพราะพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของครอบครัวไทยในจังหวัดอุบลราชธานี และมีเอกลักษณ์ในความเป็นไทยให้มีลักษณะเฉพาะตัว โดยเฉพาะความเป็นคนมักทำบุญสุนทาน มินิสัยโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ทำให้มีรูปแบบและกิจกรรมการเสริมสร้างการรักษาศีล 5 ตามลำดับดังนี้

1) การให้ทาน เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความดี เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิตในพระพุทธศาสนา ทาน คือ การให้อภัยแก่คนหรือสัตว์อื่น ตามความหมายนี้ คือ การงดเว้นจากเวรภัย ได้แก่ การรักษาศีล มีเว้นจากการฆ่าสัตว์ เป็นต้น การรักษาศีล เป็นการให้ทานอย่างหนึ่ง ถือเป็นการให้ที่ยิ่งใหญ่ เพราะเป็นการให้ความปลอดภัยในชีวิตแก่สัตว์ทั้งหลาย การให้ทานในพระพุทธศาสนา มีหลายประเภท ในทานสูตร พระพุทธเจ้าทรงแสดงทานไว้ 2 ประเภท คือ 1) อามิสทาน หมายถึง การให้สิ่งของเป็นทาน ด้วยการให้วัตถุสิ่งของซึ่งเป็นการให้ปัจจัย 4 ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค และ 2) ธรรมทาน ได้แก่ การให้ธรรมเป็นทานการให้คำแนะนำสั่งสอนให้รู้ดีรู้ชั่ว หรือการแสดงธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าประกาศแล้ว อันเป็นเหตุสิ้นทุกข์และนำสุขมาให้ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เพื่อจะให้เป็นประโยชน์แก่คนอื่น ๆ

2) การฟังธรรม คือ การฟังหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าในพระพุทธศาสนา การฟังธรรมเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างการรักษาศีล 5 โดยมีคติธรรมและคติสอนใจส่งเสริมกิจกรรมการรักษาศีลตลอดจนการดำเนินชีวิตประจำวัน การฟังธรรมเป็นผลดีหรือส่วนดีที่เกิดขึ้นทันทีที่มีความตั้งใจฟังธรรมคือหลักคำสั่งสอนอันประเสริฐของพระพุทธเจ้า ที่พระภิกษุค้นคว้านำมาเทศน์ ปาฐกถา บรรยายหรือบอกเล่ากล่าวสอนในกาลเทศะต่าง ๆ

3) การปฏิบัติธรรม คือ การฝึกจิตให้สงบและเป็นสมาธิขึ้นเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกชนในทุกคนควรเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม การปฏิบัติธรรมจึงเป็นเสมือนรูปแบบหนึ่งแห่งการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมไทยในสมัยปัจจุบัน ยังเป็นกิจกรรมเสริมสร้างการรักษาศีล 5 ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพราะการรักษาศีลกับการปฏิบัติธรรมต่างเป็นปัจจัยที่สนับสนุนต่อกันและกัน

จากการรักษาศีล 5 ครอบครัวไทยในจังหวัดอุบลราชธานีนำไปสู่การดำเนินชีวิตตามหลักของศีล 5 ทำให้ครอบครัวไทยในจังหวัดอุบลราชธานีมีวิถีชีวิต จาริต วัฒนธรรม ประเพณีที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา เพราะครอบครัวได้ปลูกฝังให้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและส่งเสริมให้ปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดวิถีชีวิต การดำเนินชีวิต พิธีกรรม คำสอน และการปฏิบัติตามแนวคำสอนในพระพุทธศาสนาจนกลายเป็นขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมและประเพณีมีหลักการดำเนินชีวิต คือ

1) การมีศรัทธา คือ การมีความเชื่อตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาของครอบครัวไทยในจังหวัดอุบลราชธานีมี 4 อย่าง คือ 1) กัมมสัทธา หมายถึง การมีเชื่อในเรื่องกรรม และเชื่อในกฎแห่งกรรม โดยมีความเชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง กรรมใดที่กระทำโดยเจตนา กรรมนั้น ย่อมเป็นอันทำ ไม่ว่าจะป็นกรรมดี หรือกรรมชั่ว ย่อมเป็นปัจจัยให้ผลดีและไม่ดีสืบต่อกันไป 2) วิปากสัทธา ได้แก่ ความเชื่อในผลของกรรม โดยเชื่อว่าผลของกรรมมีจริงกรรมทำแล้วต้องมีผลและต้องมีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมที่ชั่ว 3) กัมมัสสกตาสัทธา หมายถึง มีความเชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตนใครทำกรรมใดไว้ จะต้องเป็นเจ้าของกรรมนั้นและจะต้องเสวยวิบากของกรรมนั้น และ 4) ตถาคตโพธิสัทธา หมายถึง เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้ามีใจในองค์พระตถาคตว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ

2) ความเป็นกัลยาณมิตร ผู้มีความเยื่อใยดีผู้น้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกันและกัน ทำให้เกิดความสงบสุข ความเห็นแก่ตัวจะไม่มีโอกาสได้เกิดขึ้น ความเป็นกัลยาณมิตรนั้นมีอยู่ในบุคคล หรือสังคมใด บุคคลนั้นย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขและความเจริญในสังคมนั้นๆ

3) ความมีปัญญา คือ การมีปัญญาในการดำเนินชีวิต เพราะปัญญาเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการดำเนินชีวิตเพื่อให้เห็นความจริงหรือสัจธรรม หากไม่มีองค์ความรู้เรื่องปัญญานี้ การที่จะพิจารณาให้สามารถกำหนดทำที่ต่อสิ่งมีชีวิตและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับโลกย่อมเป็นไปได้ยาก

สรุปได้ว่าจากการรักษาศีล 5 ของครอบครัวไทยในจังหวัดอุบลราชธานี ทำให้ครอบครัวไทยในจังหวัดอุบลราชธานีมีวิถีชีวิต จาริต วัฒนธรรม ประเพณีที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา เพราะครอบครัวได้ปลูกฝังให้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและส่งเสริมให้ปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดวิถีชีวิต การดำเนินชีวิต พิธีกรรม คำสอน และการปฏิบัติตามแนวคำสอนในพระพุทธศาสนาจนกลายเป็นขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมและประเพณีมีหลักการดำเนินชีวิต ทำให้มีรูปแบบและการเสริมสร้างวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อเกื้อกูลศีล 5 เพราะพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของครอบครัวไทยในจังหวัดอุบลราชธานี และมีเอกลักษณ์ในความเป็นไทยให้มีลักษณะเฉพาะตัว โดยเฉพาะความเป็นคนมักทำบุญสุนทาน มีนิสัยโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ทำให้มีรูปแบบและกิจกรรมเสริมสร้างวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตด้วยการรักษาศีล 5 ของครอบครัวไทยในจังหวัดอุบลราชธานี 6 อย่าง ดังนี้

1) การมีศรัทธา คือ การมีความเชื่อตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาของครอบครัวไทยในจังหวัดอุบลราชธานีมี 4 อย่าง คือ 1) กัมมสัทธา หมายถึง การมีเชื่อในเรื่องกรรม และเชื่อในกฎแห่งกรรม โดยมีความเชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง กรรมใดที่กระทำโดยเจตนา กรรมนั้น ย่อมเป็นอันทำ ไม่ว่าจะป็นกรรมดี หรือกรรมชั่ว

ยอมเป็นปัจจัยให้ผลดีและไม่ดีสืบทอดกันไป 2) วิปากสัทธา ได้แก่ ความเชื่อในผลของกรรม โดยเชื่อว่าผลของกรรมมีจริงกรรมทำแล้วต้องมีผลและต้องมีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมที่ชั่ว 3) กัมมัสมกตาสัทธา หมายถึง มีความเชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตนใครทำกรรมใดไว้ จะต้องเป็นเจ้าของกรรมนั้นและจะต้องเสวยวิบากของกรรมนั้น และ 4) ตถาคตโพธิสัทธา หมายถึง เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้ามั่นใจในองค์พระตถาคตว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ

2) ความเป็นกัลยาณมิตร ผู้มีความเอื้อโยติผู้มีน้ำใจเอื้อเพื่อต่อกันและกัน ทำให้เกิดความสงบสุข ความเห็นแก่ตัวจะไม่มีโอกาสได้เกิดขึ้น ความเป็นกัลยาณมิตรนั้นมีอยู่ในบุคคล หรือสังคมใด บุคคลนั้นยอมเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขและความเจริญในสังคมนั้น ๆ

3) ความมีปัญญา คือ การมีปัญญาในการดำเนินชีวิต เพราะปัญญาเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการดำเนินชีวิตเพื่อให้เห็นความจริงหรือสัจธรรม หากไม่มีองค์ความรู้เรื่องปัญญานี้ การที่จะพิจารณาให้สามารถกำหนดทำที่ต่อสิ่งมีชีวิตและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับโลกย่อมเป็นไปได้ยาก

4) การให้ทาน เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความดี เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิตในพระพุทธศาสนา ทาน คือ การให้อภัยแก่คนหรือสัตว์อื่น ตามความหมายนี้ คือ การงดเว้นจากเวรภัย ได้แก่ การรักษาศีล มีเว้นจากการฆ่าสัตว์ เป็นต้น การรักษาศีล เป็นการให้ทานอย่างหนึ่ง ถือเป็นการให้ที่ยิ่งใหญ่ เพราะเป็นการให้ความปลอดภัยในชีวิตแก่สัตว์ทั้งหลาย การให้ทานในพระพุทธศาสนา มีหลายประเภท ในทานสูตร พระพุทธเจ้าทรงแสดงทานไว้ 2 ประเภท คือ 1) อามิสทาน หมายถึง การให้สิ่งของเป็นทาน ด้วยการให้วัตถุสิ่งของซึ่งเป็นการให้ปัจจัย 4 ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค และ 2) ธรรมทาน ได้แก่ การให้ธรรมเป็นทานการให้คำแนะนำสั่งสอนให้รู้ดีรู้ชั่ว หรือการแสดงธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าประกาศแล้ว อันเป็นเหตุสิ้นทุกข์และนำสุขมาให้ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เพื่อจะให้เป็นประโยชน์แก่คนอื่น ๆ

5) การฟังธรรม คือ การฟังหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าในพระพุทธศาสนา การฟังธรรมเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างการรักษาศีล 5 โดยมีคติธรรมและคติสอนใจส่งเสริมกิจกรรมการรักษาศีลตลอดจนการดำเนินชีวิตประจำวัน การฟังธรรมเป็นผลดีหรือส่วนดีที่เกิดขึ้นทันทีที่มีความตั้งใจฟังธรรมคือหลักคำสั่งสอนอันประเสริฐของพระพุทธเจ้า ที่พระภิกษุคันคว้านามาทศน์ ปาฐกถา บรรยายหรือบอกเล่ากล่าวสอนในกาลเทศะต่าง ๆ

6) การปฏิบัติธรรม คือ การฝึกจิตให้สงบและเป็นสมาธิอันเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา ที่พุทธศาสนิกชนในทุกคนควรเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม การปฏิบัติธรรมจึงเป็นเสมือนรูปแบบหนึ่งแห่งการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมไทยในสมัยปัจจุบันยังเป็นกิจกรรมเสริมสร้างการรักษาศีล 5 ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพราะการรักษาศีลกับการปฏิบัติธรรมต่างเป็นปัจจัยที่สนับสนุนต่อกันและกัน

หลักการดำเนินชีวิตทั้ง 6 ข้อข้างต้น ถือว่าเป็นการดำรงชีวิตของครอบครัวไทยจังหวัดอุบลราชธานีที่เกิดจากการรักษาศีล 5 เพราะส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาและมีวิถีการดำรงชีวิตที่ดำรงชีวิตสืบทอดต่อกันมาเป็นวัฒนธรรมการดำรงชีวิตจนถึงปัจจุบันนี้ ศีล 5 จึงเป็นบรรทัดฐานให้ประพฤติปฏิบัติชอบเพื่อประโยชน์ของบุคคลและสันติภาพโดยส่วนรวม อย่างไรก็ตาม การรักษาศีล 5 ยังเป็นปัจจัยสำคัญทำให้ครอบครัวหรือชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานีมีความสัมพันธ์ที่ต่อกันหรือความเข้มแข็งโดยทำหน้าที่ประสานหรือเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้าน ชุมชน และวัด ทำให้องค์กรหรือหน่วยงานต่างๆได้ทำหน้าที่และสนับสนุนให้ชุมชนมีความสัมพันธ์อันดียิ่งขึ้นและเป็นการปลูกฝัง อบรมคุณธรรมและจริยธรรมต่อชุมชนทำให้ชุมชนมีความรัก ความเมตตาและความเอื้ออาทรต่อกันและกัน การรักษาศีล 5 ของครอบครัวไทยในจังหวัด

อุบลราชธานียังเสริมสร้างความมั่นคงการดำเนินชีวิตด้วยการประกอบสัมมาชีพกล่าวคืออาชีพที่ถูกต้องตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาและถูกต้องตามหลักของกฎหมายด้วย ในขณะเดียวกันก็มีการลด ละ และ เลิก อบายมุขเพราะเป็นหนทางแห่งความเสื่อมคุณภาพชีวิตและสังคม ดังนั้นการรักษาศีล 5 จึงเป็นการส่งเสริมให้ครอบครัวไทยมีคุณธรรมและจริยธรรมทางสังคมเพื่อให้เกิดความสงบสุข และสมานฉันท์ต่อไป

5. ข้อเสนอแนะ

5.1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

- 1) ควรมีการพัฒนาครอบครัวรักษาศีล 5 ต้นแบบเพื่อสร้างแบบอย่างในการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 และนำไปสู่การขยายผลอย่างเป็นรูปธรรมในจังหวัดอุบลราชธานีต่อไป
- 2) ควรจัดทำการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาครอบครัวรักษาศีล 5 ให้มีความยั่งยืนต่อไป
- 3) ควรนำเสนอภาครัฐโดยเฉพาะรัฐบาลให้มีการส่งเสริมครอบครัวรักษาศีล 5 อย่างจริงจัง โดยการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงาน

5.2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) การนำผลการวิจัยในครั้งนี้โดยเฉพาะผลการถอดบทเรียนไปเป็นข้อมูลในการจัดทำ แผนการพัฒนาครอบครัวรักษาศีล 5 ในระยะยาวได้
- 2) สามารถนำข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ ไปต่อยอดการดำเนินงานที่ผ่านมาเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานได้
- 3) การนำผลการวิจัยในครั้งนี้โดยเฉพาะผลการถอดบทเรียนไปเป็นข้อมูลในการจัดทำ แผนการพัฒนาหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในระยะยาวได้

6. บรรณานุกรม

- พระธรรมปิฎก. (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ.ปยุตฺโต). (2550). *มองสันติภาพโลกผ่านภูมิหลังอารยธรรมโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวย จำกัด.
- มันเกียรติ โกศลนิตติวงศ์. (2541). *ทฤษฎีและเทคนิคในการให้คำปรึกษาพุทธธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- รังสรรค์ แสงสุขและคณะ. (2544). *ความรู้คู่คุณธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2538). *ความจริงที่ต้องเข้าใจ*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). *คู่มือการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหมู่บ้านรักษาศีล 5*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2555). *การสำรวจสภาวะทางสังคมและวัฒนธรรม พ.ศ.2554*. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ..